

Motion

1975/76:2530

av herrar Hernelius och Carlshamre
med anledning av propositionen 1975/76:204 om ändringar i grund-
lagsregleringen av tryckfriheten

I propositionen 1975/76:204 läggs fram förslag till olika ändringar i tryckfrihetsförordningen, bl. a. om förstärkning av meddelarskyddet. I detta syfte omarbetas hela 3 kap. i tryckfrihetsförordningen. Vi vill rikta uppmärksamheten på följande fråga i detta kapitel.

Enligt 3 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen (TF) har hittills gällt att varje i lag föreskriven skyldighet att yttra sig har tagit över det i nämnda paragraf meddelade förbudet för dem, som har att ta befattning med tryckt skrift, att uppge vem som är meddelare eller författare till tryckt skrift. Praktisk betydelse har detta stadgande framför allt beträffande vittnesskyldigheten. Så snart någon kallats att vittna inför domstol är han nu skyldig att t. ex. uppge sina källor. Det har länge framstått som orimligt att meddelares anonymitet skulle kunna prisges även i det mest banala sammanhang blott fråga är om ett vittnesmål. Det har t. o. m. sagts att man skulle kunna arrangera ett mål på sådant sätt, att ett vittnesmål skulle kunna framtvingas där meddelares identitet kan avslöjas. Departementschefen föreslår nu i 3 kap. 3 § punkt 5 TF en regel av innebörd att den som har med tryckt skrift att göra får, såvitt nu är i fråga, röja författare eller meddelare som vill behålla sin anonymitet, endast om rätten av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse finner det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid vittnesförhör eller förhör med part under sanningsförsäkran. I propositionen anger departementschefen närmare vilka fall han särskilt har i tankarna för att ett sådant vittnesförhör skall kunna ske (s. 111–112).

Enligt vår mening bör grundlagstexten icke lämna hela detta viktiga avgörande till rätten för en ren skälighetsbedömning i varje särskilt fall. Några bärande skäl att i tvistemål tillåta vittnesförhör eller förhör under sanningsförsäkran, som kan röja anonymitet, finns knappast. Om två enskilda tvistar, låt vara om kanske betydande värden, får de avstå från att i bevishänseende utnyttja uppgift som röjer en meddelares eller en författares identitet. Sådan uppgift torde för övrigt endast mycket sällan ha någon betydelse i tvistemål. Något verkligt behov av att kunna höra vittnen torde föreligga endast i grövre brottmål, då det föreligger ett starkt både allmänt och enskilt intresse av att rättvisa verkligen skipas. Då får författares och meddelares behov av anonymitet vika för kravet att målet blir riktigt avgjort. Ifrågavarande punkt 5 bör därför omformuleras, så att dess räckvidd begränsas till mål avseende brott för vilket ej är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år, när rätten finner det vara av vikt att uppgift i saken lämnas vid vitt-

nesförhör eller vid förhör under sanningsförsäkran. På detta sätt erhålles en bestämd avgränsning.

Väljes denna lösning, minskas behovet av den särskilda besvärsmöjlighet som departementschefen säger sig vilja föreslå införd i rättegångsbalken. Vittnet eller den som skall höras skulle enligt en sådan regel få rätt att föra frågan om han eller hon skall vara skyldig att röja meddelare eller författare till högre instans, närmast hovrätten. Skulle däremot propositionens förslag på denna punkt antas oförändrat, bör riksdagen vid propositionens behandling genom skrivelse till regeringen understryka vikten av att denna besvärsmöjlighet införes. Om vederbörande skall höras eller ej blir nämligen då beroende av en rent skönsrättslig bedömning av rätten beträffande de olika motstående intressenas vikt. Denna bedömning bör kunna överprövas av högre rätt.

Under hänvisning till det anförda hemställas

1. att riksdagen som vilande för grundlagsenlig behandling antar en sådan lydelse av 3 kap. 3 § punkt 5 TF som ovan föreslagits, samt
2. att riksdagen, därest så icke sker, hos regeringen hemställer om förslag till sådan ändring av rättegångsbalken, att rättens beslut om att höra i nyssnämnda grundlagsparagraf angivna personer som vittne eller under sanningsförsäkran kan överklagas till närmast högre domstolsinstans.

Stockholm den 29 april 1976

ALLAN HERNELIUS (m)

NILS CARLSHAMRE (m)